

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՆԻՑ

Հայաստանի Հանրապետության
Հակակոռուպցիոն դատարան,
նախագահող դատավոր՝ Ս.Խաչատրյան

Հայաստանի Հանրապետության
վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարան,
նախագահող դատավոր՝ Կ.Ամիրյան

2024 թվականի հոկտեմբերի 21-ին

քաղաք Երևանում

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի կոռուպցիոն հանցագործությունների քննության դատական կազմը (այսուհետ՝ նաև Վճռաբեկ դատարան),

նախագահությամբ՝
մասնակցությամբ դատավորներ՝

Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆԻ
Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ
Ռ.ՄԽԻԹԱՐՅԱՆԻ

գրավոր ընթացակարգով քննության առնելով Անահիդա Ալեքսեյի Գրիգորյանի վերաբերյալ ՀՀ վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի (այսուհետ նաև՝ Վերաքննիչ դատարան) 2024 թվականի ապրիլի 15-ի որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազ Ա.Վարդապետյանի վճռաբեկ բողոքը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց

Վարույթի դատավարական նախապատմությունը.

1. 2023 թվականի մայիսի 19-ին ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարան (այսուհետ նաև՝ Առաջին ատյանի դատարան) է ստացվել թիվ 62231221 քրեական գործն ըստ մեղադրանքի Անահիդա Ալեքսեյի Գրիգորյանի՝ 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ ՀՀ գործող քրեական օրենսգիրք) 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով, և մյուսների:

2. Գործի դատաքննության ընթացքում, Առաջին ատյանի դատարանի 2024 թվականի փետրվարի 29-ի որոշմամբ պաշտպան Ա.Մնացականյանի միջնորդությունը բավարարվել է և մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի նկատմամբ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով հարուցված հանրային քրեական հետապնդումը դադարեցվել է՝ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետներն անցած լինելու հիմքով:

3. ՀՀ գլխավոր դատախազության ՀՀ հակակոռուպցիոն կոմիտեում մինչդատական վարույթի օրինականության նկատմամբ հսկողության վարչության ավագ դատախազ Ա.Գևորգյանի վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում Վերաքննիչ դատարանի՝ 2024 թվականի ապրիլի 15-ի որոշմամբ բողոքը մերժվել է, իսկ Առաջին ատյանի դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 29-ի որոշումը՝ թողնվել անփոփոխ:

4. Վերաքննիչ դատարանի վերոնշյալ որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազ Ա.Վարդապետյանը բերել է վճռաբեկ բողոք, որը Վճռաբեկ դատարանի՝ 2024 թվականի մայիսի 10-ի որոշմամբ ընդունվել է վարույթ և սահմանվել է դատական վարույթի իրականացման գրավոր ընթացակարգ:

4.1. Դատավարության մասնակիցների կողմից վճռաբեկ բողոքի պատասխան չի ներկայացվել:

Վճռաբեկ բողոքի հիմքերը, դրանք հիմնավորող փաստարկները և պահանջը.

Վճռաբեկ բողոքը քննվում է հետևյալ հիմքերի սահմաններում՝ ներքոհիշյալ փաստարկներով.

5. Բողոքի հեղինակը գտել է, որ Վերաքննիչ դատարանի 2024 թվականի ապրիլի 15-ի որոշումն օրինական և հիմնավոր չէ, այդ որոշմամբ թույլ է տրվել դատական սխալ՝ նյութական օրենքի խախտում, որն ազդել է վարույթի ելքի վրա:

Մասնավորապես, բողոքաբերը փաստել է, որ հետադարձ ուժ տալու հանգամանքով պայմանավորված՝ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 2-րդ մասի նորմի կիրառմամբ Ա.Գրիգորյանի կատարած արարքները համապատասխանեցվել են նույն օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասին, որոնց վաղեմության ժամկետը 5 տարի է, ուստի այն դեռևս չի անցել և լրանալու է միայն 2026 թվականի հոկտեմբեր ամսին: Մինչդեռ, ըստ բողոքաբերի՝ Ա.Գրիգորյանի նկատմամբ քրեական հետապնդումը դադարեցնելիս հիմք է ընդունվել 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ ՀՀ նախկին քրեական օրենսգիրք) 75-րդ հոդվածով սահմանված՝ ոչ մեծ ծանրության հանցագործության վաղեմության ժամկետի հաշվարկը սահմանող կարգավորումը, որը 2 տարի է, որպիսի պայմաններում հաշվի չի առնվել այն հանգամանքը, որ հանցանքների կատարման պահին Ա.Գրիգորյանի կատարած արարքները հանդիսացել են ոչ թե ոչ մեծ ծանրության, այլ միջին ծանրության հանցանքներ, որոնց վաղեմության ժամկետը արարքների կատարման պահին գործող օրենքով եղել է 5 տարի:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ բողոքի հեղինակը նշել է, որ Ա.Գրիգորյանի վիճակը բարելավող օրենքին (պատժի մեղմացման հիմքով) իրավացիորեն հետադարձ ուժ տալով՝ ստորադաս դատարանները ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 8-րդ և 9-րդ հոդվածների դրույթների խախտմամբ՝ միաժամանակ կրկին հետադարձ ուժ են տվել ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի՝ վաղեմության ժամկետները սահմանող դրույթներին այն դեպքում, երբ արարքների կատարման պահին գործող օրենքով Ա.Գրիգորյանի կատարած արարքները հանդիսացել են միջին ծանրության հանցագործություններ, որոնց դեպքում անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետը 5 տարի է:

6. Վերոգրյալի հիման վրա բողոքաբերը խնդրել է բեկանել Վերաքննիչ դատարանի՝ 2024 թվականի ապրիլի 15-ի որոշումը՝ կայացնելով դրան փոխարինող դատական ակտ:

Վճարելի բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.

7. Մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի նկատմամբ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով հարուցվել է հանրային քրեական հետապնդում այն բանի համար, որ. «(...) [Նա 2021 թվականի հոկտեմբերի սկզբին (քննությամբ չպարզված օրը)] «Արտաշատի բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերության պոլիկլինիկայի մայրենավար Ռեբեկա Գրիգորյանին՝ նրա իրական ազդեցությունն օգտագործելու համար փվել է 20.000 ՀՀ դրամ ապօրինի վարձատրություն՝ իր օգտին «Դալարի առողջության առաջնային պահպանման կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության (այսուհետ՝ ՊՈԱԿ) ընտանեկան բժշկ Ելվինա Հովհաննիսյանի և ընտանեկան բուժքույր, օպերատոր Նազիկ Ամիրյանի կողմից իրենց լիազորությունների շրջանակում գործողություններ կատարելու համար:

Բացի այդ, Անսիդա Գրիգորյանը Ռեբեկա Գրիգորյանի հետ [2021 թվականի հոկտեմբերի 14-ին] դրդել են ՊՈԱԿ-ի պաշտոնատար անձինք հանդիսացող Ելվինա Հովհաննիսյանին և Նազիկ Ամիրյանին՝ կատարելու պաշտոնական կեղծիք: (...)»¹:

8. Քրեական հետապնդումը դադարեցնելու վերաբերյալ Առաջին ատյանի դատարանի կողմից կայացված որոշմամբ արձանագրվել է հետևյալը. «(...) ՀՀ ՆԳՆ ոստիկանության ինֆորմացիոն կենտրոնից սրացված և «Էկենգ» փոխգործելիության հարթակից արտատրված տեղեկությունների համաձայն՝ մեղադրյալ Անսիդա Գրիգորյանի դատապարտված լինելու կամ այլ հանցանք կատարելու վերաբերյալ տեղեկություններ առկա չեն, ինչը վկայում է, որ մեղադրյալի քրեական պարասիանատրության ենթարկելու ժամկետները չեն ընդհատվել:

Դատարանն արձանագրում է, որ մեղադրյալ Անսիդա Գրիգորյանին մեղաազրվող ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքները հանդիսանում են ոչ մեծ ծանրության հանցագործություններ:

Միաժամանակ, դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 73-րդ, ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 9-րդ հոդվածների, ինչպես նաև 17-րդ հոդվածի

¹ Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 1-ին, թերթ 14:

իրավական կարգավորումների լույսի ներքո հաշվի առնելով այն հանգամանքները, որ հանցագործությունները կատարվել են 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի գործողության պայմաններում և Կրկն օրենսգրքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործության կատարման համար քրեական պարասխանաարվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետ է նախատեսվել երկու տարին, հետևաբար մեղադրյալ Անսիդա Գրիգորյանին քրեական պարասխանաարվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները հաշվելիս անհրաժեշտ է առաջնորդվել արարքի կատարման պահին դրա հաշվարկի վերաբերյալ առկա՝ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի կարգավորումներով, քանի որ ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 83-րդ հոդվածով նախատեսված ժամկետների կիրառումը էականորեն կվարթարացնի մեղադրյալ Անսիդա Գրիգորյանի վիճակը:

Բացի այդ, դատարանը գտնում է, որ անձի վիճակը բարելավող նորմերի կիրառման քանակի առումով ՀՀ քրեական և դատավարական օրենսդրությունները որևէ սահմանափակում չեն նախատեսում:

Այսպիսով, դատարանն արձանագրում է, որ մեղադրյալ Անսիդա Գրիգորյանին ներկայացված մեղադրանքի համաձայն՝ նրան մեղաազրվող ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46–445-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցանքներից վերջինը կատարվել է 2021 թվականի հոկտեմբերի 14-ին, այսինքն՝ նրան քրեական պարասխանաարվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետը պետք է հաշվել 2021 թվականի հոկտեմբերի 14-ից, քանի որ քրեական պարասխանաարվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի ընթացքը չի ընդհատվել:

Վերոգրյալը վկայում է, որ Անսիդա Գրիգորյանին մեղաազրվող վերջին արարքը կատարելուց հետո՝ 2021 թվականի հոկտեմբերի 14-ից անցել է 2 /երկու/ տարուց ավելի ժամանակ, հետևաբար անցել է մեղադրյալ Անսիդա Գրիգորյանին մեղաազրվող արարքների համար քրեական պարասխանաարվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները, ուստի վերջինիս նկատմամբ հարուցված հանրային քրեական հետապնդումը ենթակա է դադարեցման: (...)»²:

² Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 1-ին, թերթեր 150-151:

9. Վերաքննիչ դատարանը, անփոփոխ թողնելով Առաջին ատյանի դատարանի վիճարկվող որոշումը, իր որոշմամբ փաստել է. «(...) 2003 և 2021 թվականներին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքերի համապատասխանաբար 75-րդ և 83-րդ հոդվածների համեմատարարական վերլուծությունը վկայում է, որ 2021 թվականին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքը քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետների մասով փոխադրված անձի վիճակը վարթարացող օրենք է և կիրառելի չէ մեղադրյալ Ա. Գրիգորյանի նկատմամբ, քանի որ նախ՝ սահմանում է վաղեմության ավելի երկար ժամկետներ, բացի այդ, վաղեմության ժամկետը, ի տարբերություն 2003 թվականին սարիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի, հաշվարկվում է մինչև անձի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու մասին որոշում կայացնելը: Այսպես.

Անսիդա Գրիգորյանին վերագրվում են արարքներ, որոնք կատարվել են 2003 թվականի սարիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի գործողության ժամանակ և վերջինիս վերագրվող արարքները համապատասխանում են 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասին, որոնցով նախատեսված պարտավորություն է նաև ազատազրկումը՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով: Այսինքն, Անսիդա Գրիգորյանին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով վերագրվող արարքները դասվում են ոչ մեծ ծանրության հանցանքների շարքին:

Վերաքննիչ դատարանն իր անհամաձայնությունն է հայտնում Բողոքարկերի փաստարկին առ այն, որ «Այլ կերպ՝ Ա.Գրիգորյանի վիճակը բարելավող օրենքին (պարտի մեղմացման հիմքով) իրավացիորեն հետադարձ ուժ տալով՝ Դատարանը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 8-րդ և 9-րդ հոդվածների դրույթների խախտմամբ միաժամանակ կրկնակի հետադարձ ուժ է տվել ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի դրույթներին այն դեպքում, երբ արարքների կատարման պահին գործող օրենքով Ա.Գրիգորյանի կատարած արարքները հանդիսացել են միջին ծանրության հանցագործություններ, որոնց վաղեմության ժամկետը 5 տարի է»:

Այսինքն, Բողոքարկերն ինքն էլ նշում է, որ վերագրված արարքները 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխանեցնելը եղել է իրավաչափ,

միաժամանակ Բողոքաբերը սիսայ եզրահանգման է եկել իր բնորոշմամբ կրկնակի հեղադարձ ուժ փայտ մասով, քանի որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասով ձևակերպված՝ «սույն հոդվածով նախատեսված չափանիշներին համապատասխան» (այսինքն, մեղմացնող մասով կիրառելով այդ հոդվածի 2-րդ մասով, իսկ խստացնող մասով այդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված կարգավորումները) պայմանի կիրառմամբ 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասը և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասը հեղադարձ ուժ ունեն միայն այն մասով, որով մեղմացնում են պատասխանատվությունը:

Ընդ որում, Վերաքննիչ դատարանը վերոնշյալ դատողություններին հանգելիս հաշվի է առնում նաև Վճարելի դատարանի 2023 թվականի նոյեմբերի 10-ի՝ Միշա Մուրադյանի վերաբերյալ թիվ ԵԴ/1424/01/21 որոշման փրամաքանությունն առ այն, որ պարծի ինստիտուտը հանդիսանում է ավելի մեծ ինստիտուտի, այն է՝ քրեական պատասխանատվության, բաղադրարար:

8. Այսպիսով, նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ մեղադրյալ Անսիդա Գրիգորյանին վերագրված արարքները համապատասխանում են 2021 թվականին մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասին, որոնք դասվում են ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների շարքին և որոնց համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետը 2003 թվականի սպրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն 2 փարի է՝ Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ Դատարանը, Անսիդա Գրիգորյանին վերագրված արարքների համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետների հաշվարկման մասով առաջնորդվելով ենթադրյալ հանցավոր արարքները կատարելու պահին գործող 2003 թվականին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի դրույթներով, գործել է իրավաչափ:

9. Վերաքննիչ դատարանը փաստում է, որ Դատարանի վերլուծությունները, որոնց վերաբերյալ Վերաքննիչ դատարանը փվել է իր համաձայնությունը, ինչպես նաև Վերաքննիչ դատարանի պարճառաքանություններն իրենց համակցության մեջ ներառում են հարուկ վերանայման բողոքի բոլոր այն փաստարկների

պարասխանները, որոնք անկողմնակալ դիտորդի մոտ կարող էին ողջամիտ կասկած հարուցել Գալարանի որոշման ոչ իրավաչափ լինելու վերաբերյալ:

10. Անփոփելով վերոշարադրյալը՝ Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ ներկայացված հարուկ վերանայման բողոքը պետք է մերժել, իսկ Գալարանի որոշումը՝ թողնել անփոփոխ: (...)³:

Վճռաբեկ դատարանի հիմնավորումները և եզրահանգումը.

10. Սույն վարույթով Վճռաբեկ դատարանի առջև բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. իրավաչափ են արդյոք մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի նկատմամբ հարուցված հանրային քրեական հետապնդումը դադարեցնելու վերաբերյալ ստորադաս դատարանների հետևությունները:

11. ՀՀ Սահմանադրության 72-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Ոչ ոք չի կարող դատապարտվել այնպիսի գործողության կամ անգործության համար, որը կատարման պահին հանցագործություն չի հանդիսացել: Չի կարող նշանակվել ավելի ծանր պարիժ, քան այն, որը ենթակա էր կիրառման հանցանք կատարելու պահին: Արարքի պարժելիությունը վերացնող կամ պարիժը մեղմացնող օրենքն ունի հետադարձ ուժ»:

ՀՀ Սահմանադրության 73-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Անձի իրավական վիճակը վարթարացնող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հետադարձ ուժ չունեն:

2. Անձի իրավական վիճակը բարելավող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հետադարձ ուժ ունեն, եթե դա նախատեսված է այդ ակտերով»:

ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Արարքի հանցավորությունը սահմանող, պարիժը խստացնող կամ հանցանք կամ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած անձի վիճակն այլ կերպ վարթարացնող օրենսդրությունը հետադարձ ուժ չունի:

2. Արարքի հանցավորությունը լրիվ կամ մասնակիորեն վերացնող կամ պարիժը մեղմացնող օրենսդրությունն ունի հետադարձ ուժ: Նշված դեպքում այն փարսածվում է մինչև դրա ուժի մեջ մտնելը հանցանք կամ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած այն անձանց վրա, որոնց վերաբերյալ դեռևս առկա չէ օրինական ուժի մեջ մտած եզրափակիչ դատավարական ակտ:

³ Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 2-րդ, թերթեր 43-44:

(...)

4. Հանցանք կամ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված արարք կատարած անձի վիճակն այլ կերպ բարելավող օրենսդրությունն ունի հետադարձ ուժ, եթե դա նախատեսված է օրենքով:

(...)

6. Պատասխանատվությունը մասնակիորեն մեղմացնող և միաժամանակ մասնակիորեն խստացնող օրենքը սույն հոդվածով նախատեսված չափանիշներին համապատասխան հետադարձ ուժ ունի միայն այն մասով, որը մեղմացնում է պատասխանատվությունը»:

12. ՀՀ Սահմանադրության 72-րդ և 73-րդ հոդվածներով ամրագրված երաշխիքները, որոնք նորմատիվ իրավական ակտի կիրառման սահմանադրական սկզբունք են, քրեաիրավական համակարգում առանցքային տեղ են գրավում, ինչը հատկապես ընդգծվում է այն հանգամանքով, որ փոփոխվող և զարգացող հասարակությունում կոնկրետ արարքի դեմ քրեաիրավական ներգործության նպատակահարմարությունը, դրա հանրային վտանգավորությունը կամ քրեականացված արարքը կատարած անձի իրավական վիճակը նորովի կարգավորվելու դեպքում, դատարանը, որպես քրեական դատավարությունում արդարադատության գործառույթով օժտված մարմին, պետք է քննարկման առարկա դարձնի օրենսդրական փոփոխության իրավական բնույթը, ըստ այդմ էլ՝ մինչ ընդունումը ծագած իրավահարաբերությունների վրա այն հետադարձությամբ տարածելու իրավական հնարավորությունը:

Հարկ է արձանագրել, որ ՀՀ Սահմանադրությամբ՝ ժամանակի մեջ իրավական ակտերի գործողության կանոնակարգումը հիմնվում է այն տրամաբանության վրա, որ իրավական ակտերի հետադարձ ուժով գործողության մերժումն ընդհանուր կանոն է, իսկ այդ ակտերի հետադարձ ուժով գործողության հնարավորությունը՝ բացառություն ընդհանուր կանոնից⁴:

Ընդ որում, բացառություններն իրենց հերթին տարբեր են. ա) երբ սահմանադիրը բացառում է որևէ հայեցողություն դրսևորելու հնարավորությունը՝ սահմանելով

⁴ Տե՛ս, *mutatis mutandis*, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի՝ 2011 թվականի նոյեմբերի 29-ի թիվ ՍԴԽ-1000 որոշումը:

հետադարձության ուղիղ պահանջ, օրինակ, արարքի պատժելիությունը վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող օրենքն օժտված է անմիջական գործողությամբ և բ) երբ անձի իրավական վիճակը բարելավող իրավական ակտին հետադարձ ուժ հաղորդելու լիազորությունը թողնվում է իրավասու՝ այդ ակտն ընդունող մարմնի հայեցողությամբ, օրինակ, անձի իրավական վիճակը բարելավող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հետադարձ ուժ ունեն, եթե դա նախատեսված է այդ ակտերով⁵: Տարբերակման այս գաղափարն իր արտացոլումն է գտել նաև ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքում. այսպես՝ օրենսգրքի 8-րդ և 9-րդ հոդվածների համադրված ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ արարքի հանցավորությունը լրիվ կամ մասնակիորեն վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող նորմի համար նախատեսվում է հետադարձ ազդեցության անմիջական պահանջ, մինչդեռ անձի վիճակն այլ կերպ բարելավող դրույթի հետադարձությունը պայմանավորվում է օրենքով նախատեսված լինելու հանգամանքով⁶:

13. Վճռաբեկ դատարանը, *Խաչատրուր Պեղրոսյանի և Հասմիկ Շանոյանի* վերաբերյալ գործով որոշմամբ անդրադառնալով քրեական օրենսդրության հետադարձությամբ կիրառման դեպքերին, արձանագրել է, որ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի հաշվարկման տեսանկյունից քրեական նոր օրենքով անձին մեղսագրված հանցանքի տեսակի փոփոխությունն ինքնին չի կարող հետադարձ ներգործություն ունենալ, այսինքն, այս հարցի շրջանակներում օրենսդրական փոփոխությունների բարենպաստ լինելու ինքնուրույն ցուցիչ չէ, և տեղի ունեցած օրենսդրական փոփոխությունների բարենպաստ լինելու մասին կարելի է խոսել բացառապես քրեական պատասխանատվությունից ազատելու ինստիտուտը կանոնակարգող՝ ՀՀ նախկին և գործող քրեական օրենսգրքերի ընդհանուր նորմերի հետ համադրված գնահատելու պարագայում: Մինչույն ժամանակ անդրադառնալով օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում հանցանքի տեսակի և վաղեմության ժամկետների փոփոխության իրավիճակներին, մասնավորապես՝ այն դեպքին, երբ արարքի (հանցանքի) ծանրության աստիճանը

⁵ Տե՛ս, *mutatis mutandis*, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի՝ 2021 թվականի մարտի 26-ի թիվ ՄԴՌ-1586 որոշումը:

⁶ Տե՛ս, *mutatis mutandis*, Վճռաբեկ դատարանի՝ *Վանիկ Առուստամյանի* գործով 2024 թվականի փետրվարի 22-ի թիվ ԼԴ/0004/12/22 որոշումը:

նվազում է, իսկ այդ արարքի համար սահմանված քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը չի փոփոխվում, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ օրենսդրական փոփոխության արդյունքում պատժի մեղմացման հետևանքով նախկինում ծանր համարվող հանցանքը միջին ծանրության հանցանք հանդիսանալու դեպքում կիրառելի է մեղմացնող օրենքին հետադարձ ուժ տալու կանոնը՝ հանցանքի տեսակի և պատժի մասով, այսինքն՝ արարքը պետք է որակվի ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի համապատասխան հոդվածով: Վճռաբեկ դատարանն ընդգծել է, որ անթույլատրելի է օրենքի փոփոխության արդյունքում հետադարձության կանոնների կիրառմամբ ստացված միջին ծանրության հանցանքի համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետը (տասը տարին) համեմատել ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքով նախատեսված միջին ծանրության հանցանքի համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետի (հինգ տարի) հետ: Նման համեմատությունը սկզբունքորեն չի համապատասխանի ժամանակի ընթացքում քրեական օրենքի գործողության կանոնի էությանն ու նշանակությանը: Հակառակ մոտեցումը հանգեցնում է այնպիսի իրավիճակի, որ արարքի կատարման պահին ծանր հանցագործություն համարվող արարքի պարագայում անձի նկատմամբ կիրառվում է արարքի կատարման պահին միջին ծանրության հանցանքի համար նախատեսված կարգավորումը, որը որևէ պարագայում կիրառելի չէ⁷:

14. Նախորդ կետում մեջբերված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո, Վճռաբեկ դատարանը, *Լուսիկ Մանուկյանի* վերաբերյալ գործով որոշմամբ անդրադառնալով ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 312.2-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 38-314-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքներն անձին մեղսագրված լինելու դեպքին, արձանագրել է, որ իրական կամ ենթադրյալ ազդեցությունն օգտագործելու համար ապօրինի վարձատրություն տալը և պաշտոնական կեղծիք կատարելուն դրդելը, համաձայն ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 19-րդ հոդվածի, դասվում էին միջին ծանրության հանցագործությունների շարքին, որոնց համար քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը հինգ տարի էր: ՀՀ

⁷ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Խաչատրյան Պետրոսյանի և Հասմիկ Շանոյանի* գործով 2024 թվականի մայիսի 31-ի թիվ ԵԱԲԴ/0196/01/17 որոշումը:

գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցավոր արարքները դասվում են ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների շարքին: Միննույն ժամանակ, օրենսդիրը ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասում՝ վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու կարգը սահմանող 83-րդ հոդվածում սահմանել է, որ ոչ մեծ ծանրության հանցանքի դեպքում անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե հանցանքն ավարտվելուն հաջորդող օրվանից անցել է հինգ տարի:

Ուստի ստացվում է, որ պաշտոնատար անձի նկատմամբ ունեցած իրական կամ ենթադրյալ ազդեցությունն օգտագործելու նպատակով ապօրինի վարձատրություն տալը և պաշտոնեական կեղծիք կատարելուն դրդելը ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքով թեև դասվել են ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների շարքին, սակայն քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի տեսանկյունից երկու օրենսդրություններն էլ ցուցաբերում են նույն մոտեցումը, ըստ որի՝ վերոնշյալ հանցանքները կատարելու մեջ մեղադրվող անձն ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե մեղսագրվող արարքների կատարման պահից անցել է հինգ տարի: Վերոգրյալից հետևում է, որ գործող քրեական օրենսդրությամբ հանցանքների տեսակի փոփոխությունը քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետների տեսանկյունից անձի համար որևէ բարենպաստ հետևանք չի առաջացնում, քանզի վաղեմության ժամկետի առումով քրեական օրենսդրության նախկին և ներկա կարգավորումները նույնական են: Այլ խոսքով՝ նշված հանցանքների տեսակի փոփոխության հետևանքով քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը նախկին օրենսգրքի համեմատ փոփոխությունների չի ենթարկվել, ուստի քննարկվող դեպքում, քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետն անցած լինելու հիմքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելու հարցը ենթակա է լուծման տվյալ արարքների համար դրանց կատարման պահին գործող քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված

քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետի հաշվառմամբ⁸:

15. Սույն վարույթի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ.

- մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի նկատմամբ հարուցվել է հանրային քրեական հետապնդում այն բանի համար, որ նա 2021 թվականի հոկտեմբերի սկզբին (քննությամբ չպարզված օրը) «Արտաշատի բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերության պոլիկլինիկայի մատենավար Ռ.Գրիգորյանին՝ նրա իրական ազդեցությունն օգտագործելու համար տվել է 20.000 ՀՀ դրամ ապօրինի վարձատրություն՝ իր օգտին «Բալարի առողջության առաջնային պահպանման կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության ընտանեկան բժիշկ Ե.Հովհաննիսյանի և ընտանեկան բուժբույր, օպերատոր Ն.Ամիրյանի կողմից իրենց լիազորությունների շրջանակում գործողություններ կատարելու համար: Բացի այդ, Ա.Գրիգորյանը Ռ.Գրիգորյանի հետ 2021 թվականի հոկտեմբերի 14-ին դրդել են նշված կազմակերպության պաշտոնատար անձինք հանդիսացող Ե.Հովհաննիսյանին և Ն.Ամիրյանին՝ կատարելու պաշտոնեական կեղծիք: Մեղադրական եզրակացությամբ վերագրվող արարքները որակվել են ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46–445-րդ հոդվածի 1-ին մասով⁹,

- Առաջին ատյանի դատարանն արձանագրել է, որ մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի կողմից հանցագործությունները կատարվել են ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի գործողության պայմաններում և տվյալ օրենսգրքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործության համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետ է նախատեսվել 2 տարին, հետևաբար մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները հաշվելիս անհրաժեշտ է առաջնորդվել արարքի կատարման պահին գործող օրենքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների համար նախատեսված վաղեմության ժամկետների կարգավորումներով, քանի որ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 83-րդ հոդվածով նախատեսված ժամկետների կիրառումն էականորեն վատթարացնում է մեղադրյալի վիճակը¹⁰,

⁸ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Լուսիկ Մանուկյանի* գործով 2024 թվականի սեպտեմբերի 19-ի թիվ ՀԿԳ/0094/01/23 որոշումը:

⁹ Տե՛ս սույն որոշման 7-րդ կետը:

¹⁰ Տե՛ս սույն որոշման 8-րդ կետը:

- Վերաքննիչ դատարանն արձանագրել է, որ 2003 և 2021 թվականներին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքերի համապատասխանաբար 75-րդ և 83-րդ հոդվածների համեմատախրավական վերլուծությունը վկայում է, որ 2021 թվականին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգիրքը քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետների մասով տվյալ դեպքում անձի վիճակը վատթարացող օրենք է և կիրառելի չէ մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի նկատմամբ, քանի որ նախ՝ սահմանում է վաղեմության ավելի երկար ժամկետներ, բացի այդ, ի տարբերություն 2003 թվականին ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի՝ վաղեմության ժամկետը հաշվարկվում է մինչև անձի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու մասին որոշում կայացնելը: Ամփոփելով նախորդիվ ասվածը՝ Վերաքննիչ դատարանը նշել է, որ Առաջին աստիճանի դատարանը մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանին վերագրված արարքների համար քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վաղեմության ժամկետների հաշվարկման մասով առաջնորդվելով ենթադրյալ հանցավոր արարքները կատարելու պահին գործող ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի դրույթներով, գործել է իրավաչափ¹¹:

16. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշման 11-14-րդ կետերում վկայակոչված իրավադրույթների և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանին ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 46-445-րդ հոդվածի 1-ին մասով մեղսագրվող հանցանքները թեև դասվում են ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների շարքին, սակայն նույն օրենսգրքի՝ վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելուն վերաբերող իրավանորմերի համակարգային վերլուծությունը վկայում է, որ հիշյալ օրենսդրական դրույթների փոփոխությունները Ա.Գրիգորյանի համար վաղեմության ժամկետների առումով բարենպաստ հետևանքներ չեն առաջացնում, քանզի երկու օրենսդրություններն էլ ցուցաբերում են նույն մոտեցումը:

Մասնավորապես, Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ ինչպես նախկին, այնպես էլ՝ գործող քրեական օրենսդրությունները թույլ են տալիս մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանին վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով ազատել քրեական

¹¹ Տե՛ս սույն որոշման 9-րդ կետը:

պատասխանատվությունից, եթե հանցանքն ավարտվելու օրվանից անցել է հինգ տարի: Նախորդիվ ասվածից հետևում է, որ վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով ՀՀ գործող քրեաիրավական օրենքով ոչ մեծ ծանրության, իսկ ՀՀ նախկին քրեական օրենսդրությամբ միջին ծանրության հանցագործությունների համար քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետների հաշվարկման առումով սահմանվել է նույնանման ժամկետ՝ հինգ տարի, որի լրանալու դեպքում միայն կարող է դադարեցվել մեղադրյալի նկատմամբ հարուցված քրեական հետապնդումը:

Վերոգրյալի հիման վրա Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ ստորադաս դատարանների մոտեցումը ոչ իրավաչափորեն հանգեցրել է նրան, որ մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանին վերագրվող ենթադրյալ արարքները կատարելուց շուրջ երկու տարի անց վերջինս ազատվել է քրեական պատասխանատվությունից, այն դեպքում, երբ, և՛ վերագրվող ենթադրյալ արարքների կատարման ժամանակ, և՛ գործող քրեական օրենքի համաձայն, վերջինիս քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը հինգ տարի է:

17. Այսպիսով, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ ստորադաս դատարանների հետևությունն առ այն, որ մեղադրյալ Ա.Գրիգորյանի նկատմամբ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետն անցնելու հիմքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելու հարցը լուծելիս վաղեմության ժամկետը ենթակա է հաշվարկման արարքի կատարման պահին գործող քրեական օրենքով ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների համար սահմանված վաղեմության ժամկետի հաշվարկման կանոնով, իրավաչափ չէ:

18. Ամփոփելով վերոգրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ սույն վարույթով Առաջին աստիճանի դատարանը՝ դատական ակտ կայացնելիս, իսկ Վերաքննիչ դատարանը՝ Առաջին աստիճանի դատարանի դատական ակտն անփոփոխ թողնելով, թույլ են տվել նյութական օրենքի ոչ ճիշտ կիրառում, այն է՝ կիրառել են ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը, որը սույն վարույթով ենթակա չէր կիրառման, ինչը, համաձայն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 362-րդ հոդվածի, ստորադաս դատարանների դատական ակտերը բեկանելու հիմք է: Մինևսույն ժամանակ, հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ

արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ պաշտպան Ա.Մնացականյանի միջնորդությունը պետք է մերժել:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ, հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ, ինչպես նաև *Ռեբեկա Գրիգորյանի*¹² գործով որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ Առաջին աստիճանի դատարանը պետք է ըստ էության քննության առնի Ա.Գրիգորյանի վերաբերյալ քրեական գործը և արդյունքում հանգի համապատասխան հետևության:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 162-րդ, 163-րդ և 171-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ, 33-րդ, 34-րդ, 264-րդ, 281-րդ, 352-րդ, 359-րդ, 361-363-րդ ու 400-րդ հոդվածներով՝ Վճռաբեկ դատարանը

Ո Ր Ո Շ Ե Ց

1. Անաիդա Ալեքսեյի Գրիգորյանի վերաբերյալ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 29-ի որոշումը և այն անփոփոխ թողնելու մասին ՀՀ վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2024 թվականի ապրիլի 15-ի որոշումը բեկանել և պաշտպան Ա.Մնացականյանի միջնորդությունը մերժել:

2. Որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում կայացնելու օրը:

Նախագահող՝ _____ Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆ

Դատավորներ՝ _____ Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

_____ Ռ.ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ

¹² Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Ռեբեկա Գրիգորյանի* վերաբերյալ գործով 2024 թվականի օգոստոսի 27-ի թիվ ՀԿԴ/0094/01/23 որոշումը: